

SVENSKT NÄRINGSLIV

Kvalitet, relevans och effektivitet för tillväxt i högre utbildning

– SAMTIDA REFORMFÖRSLAG AVSEENDE HÖGSKOLESEKTORN
MAJ 2026

Innehåll

Förord	3
Inledning	4
Företagen hittar inte rätt kompetens – största tillväxthindret	4
Blivande högskolestudenter vill ha utbildningar som leder till arbete	5
Håller den högre utbildningen måttet?	6
Bristande kvalitet, relevans och effektivitet	6
Kort undervisningstid	7
Hög arbetslöshet bland högre utbildade	8
Fler behöver välja utbildning efter arbetsmarknadens behov	9
Hög ålder vid påbörjade och slutförda kandidatstudier	10
Regeringens insatser under mandatperioden 2022–2026	12
STEM-strategin	12
Ingenjörssatsningen	12
Utredningen om fortbildning och vidareutbildning för yrkesverksamma	13
En utredning som ska se över resurstilldelningen	13
Särskilda insatser	13
Det behövs fler politiska reformer	14
Svenskt Näringsliv vill att följande reformer genomförs:	14
Svenskt Näringslivs förslag till nytt resurstilldelningssystem	17
Samverkansbonus	18
Mooc-kurser	18
Regler och styrmekanismer	18
Kvalitetspremie	18
En strukturreform som utgår från samhällsekonomisk effektivitet	19
Höjd ersättning per student	19
Fler utbildningsplatser	19
Oberoende analysfunktion	20
Incitament för validering	20
Säkerställ spetsutbildningar	20
Ledarskapsutvecklingsprogrammet Leda för kvalitet	20

Förord

Sverige har länge utmärkt sig som en liten kunskapsintensiv exportekonomi. Svenska företags förmåga att tillvarata kompetens och omvandla den till ekonomiskt värde har varit avgörande för landets tillväxt. Högre utbildning har spelat en central roll i denna utveckling, men trenden ser numera allt dystrare ut.

Dessvärre har Sveriges position inte vårdats på senare år. Högre utbildning kan tvärtom beskrivas som ett mycket underreformerat område. Och konsekvenserna gör sig påmind – andra länder kommer i kapp och springer förbi.

Svenskt Näringsliv vill särskilt rikta uppmärksamheten mot en oroväckande trend: att det är svårt att rekrytera högskoleutbildad arbetskraft och att det är företagets största tillväxthinder.

Brist på relevant kompetens är ett viktigt skäl till att internationellt verksamma bolag förlägger sin forskning i andra länder. Det finns risk för att spetskompetens söker sig till andra länder med bättre förutsättningar. För att återuppta Sverige som ledande kunskapsnation behövs åtgärder avseende högre utbildning.

Den här reformagendan är att betrakta som ett underlag för hur det svenska utbildningssystemet presterar internationellt sett, tillsammans med policyförslag för den fortsatta diskussionen kring högre utbildningspolitiska prioriteringar. Det är vad näringslivet ser som mest prioriterat och efterfrågat för att möta kompetensförsörjningsutmaningen framgent. Målet är ett högre utbildningssystem som bättre understödjer näringslivets kompetensförsörjning.

Universitet och högskolor behöver bättre förutsättningar för att bistå kompetensförsörjning, så att kompetensbrist inte blir ett tillväxthinder.

Att vara en ledande kunskaps- och kompetensnation är viktigare än någonsin.

Stockholm i maj 2026

Ulrika Wallén
Högskolepolitisk expert och Ekonomie doktor
Svenskt Näringsliv

Inledning

Sverige står liksom övriga världen inför stora samhällsutmaningar. Arbetsmarknaden förändras, många saknar egen försörjning och kompetensbristen växer. AI, digitalisering, teknikutveckling i en hög hastighet, klimatomställning och det geopolitiska läget är tillsammans stora förändringar. LAS-överenskommelsen med omställningsstudiestödet, som syftar till att stärka individers framtida ställning på arbetsmarknaden, är ytterligare en förändring.

Företagen hittar inte rätt kompetens – största tillväxthindret

Bristen på kompetens är svenska företags största tillväxthinder. I dag misslyckas ett av fyra rekryteringsförsök på den privata arbetsmarknaden.¹ 59 procent av företagen upplever att det är svårt eller mycket svårt att anställa högskoleutbildade. Motsvarande siffra för forskarutbildade är 67 procent. Utmaningarna att hitta rätt kompetens finns i hela landet, i alla branscher och i alla typer av företag. Lågkonjunkturen har varit långvarig, med ökande arbetslöshet de senaste åren som följd. Det geopolitiska läget gör att osäkerheten om konjunkturutvecklingen och arbetslöshetsutvecklingen är stor. Paradoxalt nog har företagen ändå svårt att rekrytera högutbildad arbetskraft, trots det stora antalet arbetssökande. Det är en obalans mellan högre utbildning och arbetsmarknad. Och matchningen har stor förbättringspotential.

Kompetensbrist gör att företag tvingas säga nej till affärer och uppdrag samt pausa expansioner, vilket påverkar lönsamheten negativt. Bristen på kompetens blir ett tillväxthinder och försämrar Sveriges innovationsförmåga, konkurrenskraft och välstånd.

Kompetensbristen riskerar också att försinka klimatomställningen. Redan i dag ser vi sådana effekter i flera branscher. På längre sikt, fram till 2045, bedömer tre av fyra branscher att rekryteringsproblemen står i vägen för klimatambitionerna. Många branscher kommer i ökad grad konkurrera med varandra om samma kompetens.²

¹ Kompetens för tillväxt. Rekryteringsenkäten 2025/2026, Svenskt Näringsliv, 2026.

² Kompetensförsörjning för klimatomställningen, Svenskt Näringsliv, 2021.

Blivande högskolestudenter vill ha utbildningar som leder till arbete

Det är samtidigt inte bara näringslivet som vill ha en bättre matchning mellan utbildning och arbete. När landets blivande studenter får svara på vad de efterfrågar i en högskoleutbildning uppger många först och främst intresse för utbildningen, tätt följt av faktorer med nära koppling till arbetsmarknaden – som möjlighet till karriär, att utbildningen är framtidssäker och att kunna få en hög lön.³ Denna situation är kontraproduktiv både för studenter, som får svårare att etablera sig på arbetsmarknaden, och för företag, som kämpar med att hitta rätt kompetens.

Näringslivets behov av kvalificerad kompetens ställer höga krav på både kvalitet och relevans i den högre utbildningen och i såväl grund- och forskarutbildning som fort- och vidareutbildning för yrkesverksamma – det som också kallas det livslånga lärandet. Men fyra av tio företagsrepresentanter upplever att den högre utbildningen vid lärosätena brister i relevans.⁴

I dag baseras dimensioneringen av utbildningar i högskolan i huvudsak på studenternas efterfrågan, snarare än på arbetsmarknadens behov. Även om många universitet och högskolor bedriver god samverkan med näringslivet, saknas det strukturer för arbetsmarknadsinflytande på systemnivå. Det begränsar företagets möjligheter att påverka utbildningarnas dimensionering, innehåll och format, vilket i förlängningen riskerar att göra utbildningarna mindre relevanta.

³ Högskolepejl. Svenska studenters etablering på arbetsmarknaden, Svenskt Näringsliv, 2025.

⁴ Fullt blås i dragskåpen? Så tycker företagen om Sverige som forskningsnation, Svenskt Näringsliv, 2021.

Håller den högre utbildningen måttet?

Problemet är inte att för få studerar på högskola. Frågan är om svensk högre utbildning håller måttet när det kommer till det som krävs för att understödja näringslivets kompetensförsörjning, nämligen kvalitet, relevans och effektivitet? Med stöd i en studie från 2025⁵ är svaret att utbildningen faktiskt inte gör det. I ett internationellt perspektiv presterar svensk högre utbildning svagt inom flera viktiga områden. Sammanfattningsvis sticker Sverige ut negativt i en majoritet av indikatorer, men också positivt i ett fåtal mått. Och den svenska högskolan är bäst på ett mått.

Bristande kvalitet, relevans och effektivitet

Tabell 1 visar hur Sverige övergripande faller ut i den internationella jämförelsen. Bedömningen har gjorts så att röd markering visar när Sverige presterar sämst eller näst sämst för den aktuella indikatorn. Gul markering visar när Sverige presterar i mitten bland jämförelseländerna. Och när Sverige i ett fall presterat bland de två bästa länderna i jämförelsen har den placeringen lett till en grön markering. Tabellen visar att Sverige för en majoritet av indikatorerna presterar sämst eller näst sämst. Sverige uppvisar också en del mellanprestationer. Och vi är bland de bästa när kommer till grad av överkvalificering bland individer med högre utbildning. Sverige har alltså den lägsta andelen överkvalificerade.

Problemen är genomströmningen – och att studenterna ofta läser utbildningar med oklar relevans för arbetsmarknaden. Därtill är antalet lärarledda timmar per vecka lågt i Sverige, samtidigt som finansieringen av högre utbildning – sett som andelen av BNP – har varit relativt stabil över tid för att resurserna nu har minskat.

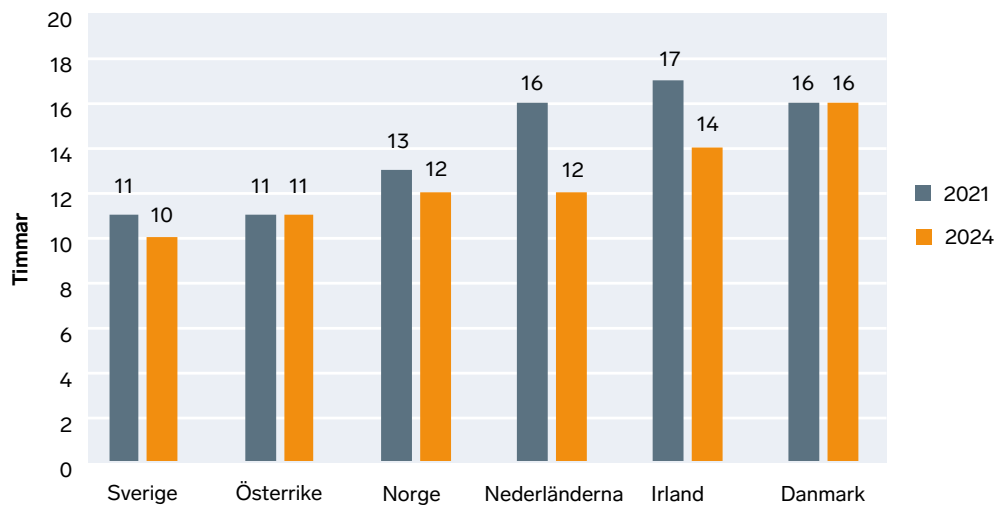
⁵ Kvalitet, relevans och effektivitet i svensk högre utbildning ur ett kompetensförsörjningsperspektiv, Svenskt Näringsliv, 2025.

Tabell 1. Resultat av indikatorer avseende kvalitet, relevans och effektivitet

Kategori	Indikator	Hur Sverige står sig i jämförelse
Kvalitet	Förkunskaper	●
	Finansiering	●
	Nöjd-kund-index (studenter)	●
	Undervisningstid	●
Relevans	Dimensionering/efterfrågestyrning av utbildningsutbud	●
	Arbetsmarknadsinflytande	●
	Sysselsättningsgrad bland högre utbildade 1–3 år efter examen	●
	Arbetslöshet bland högre utbildade	●
	Grad av överkvalificering bland individer med högre utbildning	●
Effektivitet	Ålder för påbörjade högskolestudier	●
	Ålder för slutförda högskolestudier	●
	Prestationsgrad	●
	Examensfrekvens	●
	Andel individer som tar examen inom nominell studietid	●

Kort undervisningstid

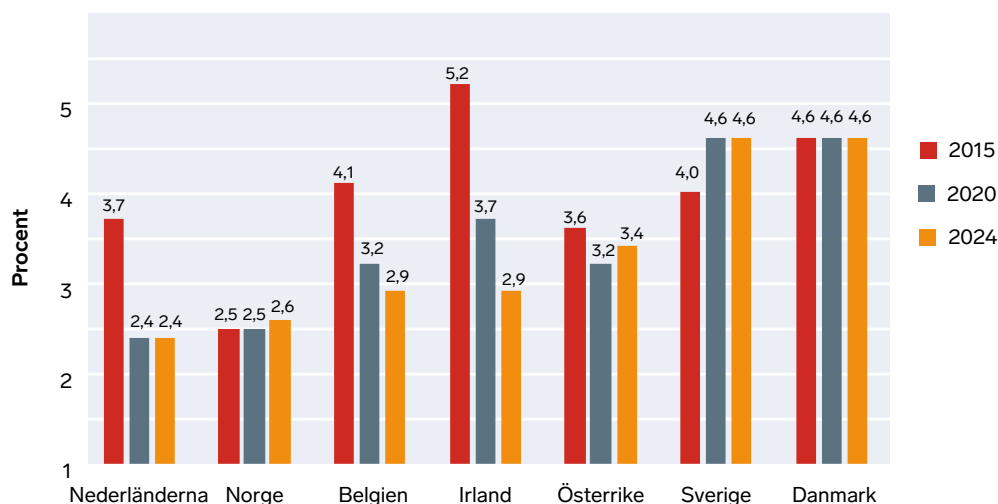
Undervisningstiden i Sverige är kortast bland jämförelseländerna. Svenska studenter får i genomsnitt endast tio timmar lärarledd tid per vecka, vilket är en minskning med en timma. Bara Österrike presterar på samma nivå (elva timmar) men Österrike har ett helt annat upplägg med mer självstudier som genomförs parallellt med arbete. Se figur 1.

Figur 1. Antal timmar lärarledd undervisning per vecka

Hög arbetslöshet bland högre utbildade

Att utbildningarnas relevans ofta brister framgår inte minst av sysselsättningsstatistiken. Arbetslösheten bland högre utbildade är relativt hög i Sverige – högst bland de jämförbara länderna och nästan dubbelt så hög som i Nederländerna. Se figur 2.

Figur 2. Arbetslöshet bland högre utbildade

I Sverige är det studenternas efterfrågan som styr högskolans utbildningsutbud. På systemnivå finns inga möjligheter för näringslivet att påverka utbildningsutbudet eller utbildningsinnehållet (även om enskilda lärosäten har upprättat egna strukturer för att ta hänsyn till företagens behov). Det är stora skillnader i etableringsgrad mellan olika examina: vissa utbildningar har en hög etablering medan andra står långt från arbetsmarknaden.⁶ Det är en obalans mellan högre utbildning och arbetsmarknad. Matchningen på den svenska arbetsmarknaden har förbättringspotential.

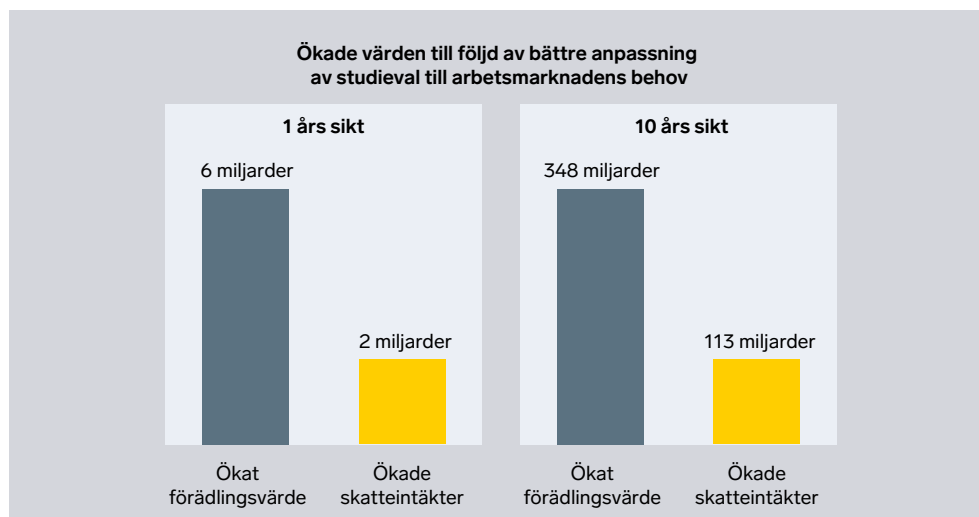
⁶ Högskolepejl. Svenska studenters etablering på arbetsmarknaden, Svenskt Näringsliv, 2025.

Fler behöver välja utbildning efter arbetsmarknadens behov

De samhällsekonomiska vinster som skulle uppstå om studenter i större utsträckning än i dag läser utbildningar som motsvarar arbetsmarknadens behov är betydande. På ett års sikt skulle en förbättrad matchning av en årskull utexaminerade studenter mot arbetsmarknadens behov innebära att förädlingsvärdet inom den svenska ekonomin, innefattande både näringsliv och offentlig sektor, ökar med 6 miljarder kronor. Dessutom ökar skatteintäkterna med 2 miljarder kronor.

På tio års sikt har en ökad matchning av examinerade mot arbetsmarknadens behov en betydande ekonomisk potential. Vid ett förändrat examensmönster beräknas ökningen i förädlingsvärde uppgå till 348 miljarder kronor, medan ökningen avseende skatteintäkter uppgår till 113 miljarder kronor.⁷ Se figur 3.

Figur 3. Ökat förädlingsvärde och ökade skatteintäkter på ett och tio års sikt

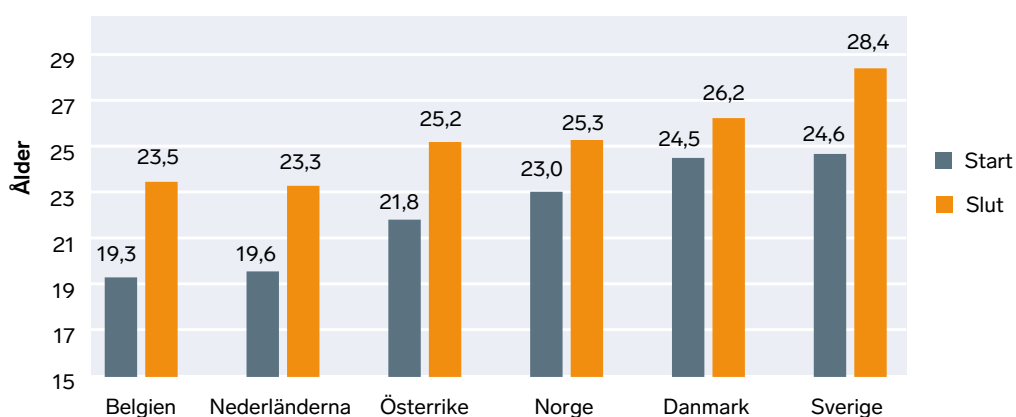

⁷ Utbildning för arbetsmarknaden eller för arbetslöshet? Konsekvenser av den högre utbildningens bristande matchning mot arbetsmarknadens behov, Svenskt Näringsliv, 2023.

Hög ålder vid påbörjade och slutförda kandidatstudier

Ett viktigt effektivitetsmått är när studenter påbörjar respektive avslutar sina högskolestudier, eftersom det påverkar antalet år i arbetslivet och utgör basen för individens livsinkomster och pensioner. Svenska studenter påbörjar och avslutar sina studier senare än i något jämförelseland. Examensfrekvensen i Sverige är 44 procent, vilket är den näst lägsta bland jämförelseländerna. Vidare klarar bara 42 procent av de som tar examen av att göra det inom utsatt tid. Detta leder sammantaget till låg produktivitet i svensk högre utbildning. Genomsnittsåldern för en kandidatexamen är 28 år, vilket är mycket högt med internationella mått mätt. Se figur 4.

Figur 4. Ålder vid påbörjade och slutförda kandidatstudier

Svenskt Näringslivs målsättningar

En central inriktning för den högre utbildningen bör vara att det är avgörande att utbildningsutbudet i högskolan understödjer näringslivets kompetensförsörjning genom att arbetsmarknadens behov i högre grad styr utbudet. Därtill behövs insatser för att ytterligare stimulera samverkan och utveckling:

- Högskolans dimensionering och bedömning av utbildningsutbudets relevans ska vara bättre anpassad efter näringslivets behov.
- Incitament för samverkan ska ingå som en komponent i resurstilldelningen till lärosätena.
- Högskolelandskapet ska bli mer differentierat. Högskolorna ska få förutsättningar och incitament för att kraftsamla kring specifika utbildningsområden och på så vis stärka kvaliteten och relevansen i sektorn.

Det högre utbildningssystemet är utrett många gånger, men det är underreformerat, underdiskuterat och till viss del underförstått. Systemet behöver förändras för att understödja näringslivets kompetensförsörjning. Resurstilldelningen har inte förändrats på över 30 år. Politiska reformer och tydligare styrning behövs – liksom ökad samverkan mellan universitet, högskolor och näringslivet – för att möta dessa utmaningar och stärka Sveriges konkurrenskraft, innovationsförmåga och tillväxt.

Regeringens insatser under mandatperioden 2022–2026

Regeringen har gjort insatser under mandatperioden (2022–2026). Exempel är bland annat STEM-strategin, ingenjörssatsningen och Hwang-utredningen, vilka är välkomna insatser.

STEM-strategin

Den svenska STEM-strategin – som ska stärka kompetens inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik för att säkra Sveriges innovations- och konkurrenskraft, fyllde ett år i februari 2026. I strategin är ett av tre formulerade övergripande mål: *”antalet helårsstudenter inom högskolan ska 2035 uppgå till minst 90 000 inom naturvetenskap och teknik”*.

Ingenjörssatsningen

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2024 en kraftsamling för ingenjörlandet Sverige. Satsningen omfattar både kvantitativa insatser och kvalitativa. Svenskt Näringsliv har granskat satsningen 2023 respektive 2025.^{8 9} Den första granskningen är med fokus på lärosätenas perspektiv. I den andra riktas uppmärksamheten mot företagens bedömningar. Ingenjörssatsningen är en välkommen satsning. Och lärosätena, företagen och Svenskt Näringsliv är positiva. Men samtidigt som ingenjörssatsningen har lärosätena generella besparingar och ökade lokalkostnader, så det blir inte så mycket mer lärarledd undervisningstid eller mer tid i labbmiljöer. Svenskt Näringsliv har även presenterat en rapport om ingenjörsutbildning.¹⁰

⁸ Vart leder regeringens ingenjörssatsning? December 2023, Svenskt Näringsliv.

⁹ Reformen för ingenjörlandet Sverige. Företagens syn på regeringens ingenjörssatsning, Svenskt Näringsliv, mars 2025.

¹⁰ Ingenjörsutbildningen. Attityder, genomströmning och arbetsmarknad, Svenskt Näringsliv, februari 2026.

Utredningen om fortbildning och vidareutbildning för yrkesverksamma

Hwang presenterade 2025 en särskild ersättningsmodell med utbildning för omställning och vidareutbildning för yrkesverksamma. Se vidare i nästa avsnitt *Säkerställ ett kursutbud för fortbildning och vidareutbildning av yrkesverksamma*. Utredningen föreslår en ny ersättningsmodell med två komponenter. Den ena komponenten är en särskild ersättning till utbildningar för yrkesverksammas kompetensutveckling och omställning. Ersättning betalas ut till korta deltidskurser som är anpassade för arbetsmarknadens och yrkesverksammas behov. Den andra komponenten består av en modell för omfördelning av anslag mellan lärosäten. Modellen ska ge ekonomiska incitament för lärosätena att utveckla nya utbildningar för yrkesverksamma.

Dessvärre är den särskilda ersättningsmodellen inte med i vårbudgeten 2026 och regeringen har ännu inte lagt fram någon proposition. Det betyder att de inte heller levererat på punkten från Tidöavtalet: förbättra förutsättningarna för yrkesverksamma att vidareutbilda sig vid högskolor och universitet. Lärosätenas omställningsuppdrag behöver således stärkas.

En utredning som ska se över resurstilldelningen

I budgetpropositionerna för 2025 respektive 2026 aviserades en utredning som ska se över högskolans resurstilldelningssystem. Samma utredning aviserades av arbetsmarknadsministern i samband med en presskonferens den 31 mars: "... *den utredning som bland annat ska se över hur man kan förbättra styrningen mot en utbildning av hög kvalitet som möter arbetsmarknadens behov*". Utredningen har dock ännu inte presenterats.

Särskilda insatser

Särskilda insatser har dock genomförts. Ett exempel är att regeringen i slutet av mars tog emot den första ansökan på 50 år för etablering av ny kärnkraft. För att möjliggöra en utbyggnad har regeringen sedan tidigare tagit steg mot att säkra kompetensförsörjningen av framtidens kärnkraft. Under 2026 gör regeringen en riktad satsning på korta kurser inom kärnkraftsteknik som omfattar 13,5 miljoner kronor.

Det behövs fler politiska reformer

De politiska insatserna ovan räcker inte. Det behövs ytterligare åtgärder och mycket mer. Även om högre utbildning är underdiskuterad så har diskussionen som ändå förs på något sätt en samsyn om att det behövs reformer, och då särskilt ett nytt resurstilldelningssystem. Målet är ungefär detsamma, men medlet är inte samma för olika intressen. Det finns ingen enad front i sektorn, men det finns krafter för förändring och utveckling med fokus på vad som är högskolans uppdrag i en kontext av stora samhällsförändringar och en föränderlig arbetsmarknad. Fokus för reformerandet måste vara själva genomförandet.

För att svenska företag ska ha bättre möjligheter att klara sin kompetensförsörjning anser Svenskt Näringsliv att det behövs politiska reformer som omfattar det högre utbildningssystemet. Det finns även behov av att stärka kunskaperna inom STEM (science, technology, engineering and mathematics). Därför behöver elever i högre grad än i dag erhålla relevanta förkunskaper genom hela utbildningskedjan: från grundskola till högskola.

Svenskt Näringsliv vill att följande reformer genomförs:

Inför krav i högskolelagen

Ett krav behövs i högskolelagen på att utbildning vid universitet och högskolor ska dimensioneras efter studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov samt ha ett relevant innehåll. Lagkravet är ett förtydligande, då formuleringen i det lärosätsgemensamma regleringsbrevet inte är tillräcklig.¹¹

¹¹ Det finns inte en specifik instruktion från staten till lärosätena i Sverige.

Säkerställ ett kursutbud för fortbildning och vidareutbildning av yrkesverksamma

Innan ett nytt resurstilldelningssystem är inrättat behöver utbudet av korta kurser för fortbildning och vidareutbildning av yrkesverksamma inom högskolan öka.

Svenskt Näringsliv anser att förslaget om en särskild ersättningsmodell för universitet och högskolor avseende utbildning för omställning och vidareutbildning för yrkesverksamma¹² är ett steg i rätt riktning, även om riktningen är ett nytt resurstilldelningssystem för högre utbildning. Det finns behov av vissa justeringar i förslaget till särskild ersättningsmodell, för att modellen ska vara ändamålsenlig och fylla sitt syfte sett till yrkesverksammas och arbetsmarknadens behov. Det är viktigt att den särskilda ersättningsmodellen genomförs. Den måste följas upp och utvärderas och kan då behöva justeras.¹³

Se över högskolans resurstilldelningssystem

Den offentliga utredningen med uppdrag att reformera högskolans resurstilldelningssystem som aviserades i budgetpropositionerna för 2025 och 2026 bör tillsättas. Denna ska prioritera aspekter såsom digitaliseringens möjligheter, differentiering av den högre utbildningen och insatser för att öka genomströmningen på utsatt tid. Den ska också se över möjligheten till insatser för ökad lärarledd undervisning med syfte att öka genomströmningen och utbildningens kvalitet. Utbildningens längd är ytterligare en aspekt som ska analyseras.

¹² En särskild ersättningsmodell för utbildning för omställning och vidareutbildning för yrkesverksamma, Regeringskansliet, 2025.

¹³ Remissvar, Svenskt Näringsliv, PTK och LO, september 2025.

Ett nytt resurstilldelningssystem ska, där det är möjligt, leda till att akademisk högre utbildning som regel innebär tre års heltidsstudier.

Systemet ska även resultera i att fortbildning och vidareutbildning av yrkesverksamma, inklusive magister- och masternivå, blir ett eget verksamhetsområde för lärosätena. Det nya verksamhetsområdet ska ha öronmärkt finansiering och ett anpassat regelverk, för att säkerställa ett utbud för fortbildning och vidareutbildning av yrkesverksamma. Här måste tas hänsyn till att den särskilda ersättningsmodellen jackar i och justeras för att anpassas till hela systemet.

Därutöver ska det resultera i en samverkansbonus, i syfte att premiera universitet och högskolor som framgångsrikt samverkar med näringslivet kring utbildning och därigenom åstadkommer en bättre matchning mellan utbud och efterfrågan av kompetens.

Samverkansbonusen ska baseras på styrning, ledning och organisation utifrån följande tre principer:

- 1. Planering och utveckling.** Här ingår utbildningens dimensionering, kvalitet, relevans (innehåll) och format.
- 2. Genomförande.** Arbetslivsanknytning i olika former ska gå som en röd tråd genom hela utbildningen.
- 3. Åtgärder efter avslutad utbildning.** Åtgärderna ska vara kopplade till etableringen på arbetsmarknaden och ta hänsyn till studenternas anställningsbarhet och etableringsgrad.¹⁴

¹⁴ Förslag på principer för de olika områdena har utvecklats tillsammans med Svenskt Näringslivs medlemsorganisationer och finns samlat i ett underlag som ännu inte lanserats.

Svenskt Näringslivs förslag till nytt resurstilldelningssystem

Svenskt Näringsliv föreslår i en utvecklad högskolepolicy¹⁵ ett resurstilldelningssystem med följande huvudsakliga delar:

För det första. Ett delanslag för grundläggande utbildning. Avsikten är ett anslag för grundläggande utbildning (upp till kandidatnivå) inom breda områden (vård, skola, teknik, ekonomi, konst och kultur, naturvetenskap samt samhällsvetenskap). Anslaget fördelas till 70/30 mellan HST (helårsstudent) och HPR (helårsprestation) i syfte att minska risken för att ekonomiska incitament leder till lägre akademiska krav samt att minska sårbarheten för avhopp, särskilt på stora, samhällsviktiga utbildningar. Takbeloppet anges i regleringsbrev efter myndighetsdialog.

För det andra. Ett delanslag för utbildning på avancerad nivå. Detta är tänkt att i hög grad leda till att utbildningar riktas mot respektive lärosätes egna satsningar, på så sätt att master- och magisterprogram endast får anslag inom ämnesområden där lärosätena själva bedriver forskning och vill prioritera forskningsinsatser. Anslaget får en 60/40-fördelning för HST respektive HPR. Syftet är att ytterligare vässa kvaliteten i utbildningen genom att stärka forskningsanknytningen.

För att främja fortbildning och vidareutbildning av yrkesverksamma fördelas anslagen för grundläggande utbildning respektive utbildning på avancerad nivå högre till förmån för HST. Detta gäller för exempelvis studenter som inte är inskrivna på program, som redan har yrkeserfarenhet samt som läser kurser på deltid respektive på distans. På avancerad nivå gäller det även för studenter som är inskrivna på program.

För det tredje. Ett delanslag för utveckling. Anslaget om utveckling för lärosätena innebär att de får ansöka om att prova nya utbildningar, skapa spetsområden etcetera. Den tilltänkta samverkansbonusen utgör delanslagets centrala komponent. Delanslaget kan motsvara 5–20 procent av den totala resurstilldelningen, och fördelas till 80/20 mellan HST respektive HPR. Syftet är att uppnå kreativitet och utveckling, exempelvis genom att regeringen utlyser medel för särskilt viktiga satsningar inom ramen för en nationellt identifierad behovskarta eller en nationell plan – för behov såväl nationellt som regionalt.

¹⁵ Förslag till ett nytt resurstilldelningssystem för högre utbildning, Svenskt Näringsliv, augusti 2024.

Samverkansbonus

Svenskt Näringslivs förslag är att **samverkansbonusen** ingår som ett centralt inslag i det delanslag för utbildning (se ovan) som vi bedömer bör vara en av det nya systemets huvudkomponenter. Den exakta nivån på samverkansbonusen måste naturligtvis närmare utredas, men vår bedömning att den bör ligga på åtminstone 10 procent av den totala resurstilldelningen. Det innebär en nivå som gör att bonusen kommer få en styrande effekt på lärosätenas agerande. Fokus bör vara på samordning av högskoleutbildningar (likt den som görs avseende lärarutbildningen).

Mooc-kurser

Utöver ovanstående komponenter föreslår Svenskt Näringsliv att staten bör rikta ett uppdrag till lämplig myndighet (exempelvis Vinnova, Socialstyrelsen eller Trafikverket) som får utlysa och upphandla mooc-kurser inom centrala områden.

Regler och styrmekanismer

Rörligheten mellan olika utbildningsformer måste också öka. Staten bör vidta åtgärder, i form av förändrade regler och andra styrmekanismer, i syfte att förenkla övergång till yrkeshögskoleutbildning.¹⁶

Kvalitetspremie

Dessutom bör en kvalitetspremie, riktad mot de lärosäten som är extra framgångsrika med att bedriva högkvalitativ utbildning, inrättas i systemet för fördelning av resurser till den högre utbildningen. Tydligare fokus på resurserna samt vässad spets höjer statusen på utbildningarna och ökar intresset.

¹⁶ Svenskt Näringslivs inspel till den kommande utredningen om ett nytt resursfördelningssystem för den högre utbildningen, 2025.

En strukturreform som utgår från samhällsekonomisk effektivitet

Slutligen ska utredningen om finansieringens arbete syfta till att omfördela resurser i nuvarande resurstilldelningssystem. Detta så att mer respektive mindre resurser går till utbildning som står nära respektive långt ifrån arbetsmarknadens behov. Det handlar om en strukturreform som i högre grad ska utgå från samhällsekonomisk effektivitet.

Höjd ersättning per student

Höj ersättningen per student där näringslivet har ett behov, till exempel per ingenjörstudent med flera. Ingenjörutbildningar kräver tillgång till avancerad teknisk utrustning, moderna labbmiljöer och mer lärarledd tid. För att säkerställa att utbildningarna håller hög kvalitet och att studenterna får den praktiska och teoretiska kompetens som behövs, krävs en högre ersättningsnivå per student. Med högre ersättningsbelopp till utbildningar som har hög etableringsgrad på arbetsmarknaden skapas bättre förutsättningar för mer lärarledd undervisningstid och insatser för bättre genomströmning. Svenskt Näringsliv har utvecklat policyförslag med särskilt fokus på bland annat ingenjörer.¹⁷

Fler utbildningsplatser

Det behövs även fler utbildningsplatser för relevanta utbildningar där näringslivet har behov, till exempel inom ingenjörutbildningar. Det råder en obalans mellan den stora efterfrågan på ingenjörer och det begränsade antalet utbildningsplatser inom teknik- och naturvetenskapsområdena. För att möta behovet behöver fler platser skapas på relevanta utbildningar.

¹⁷ Reformen för Ingenjörlandet Sverige. Företagens syn på regeringens ingenjörssatsning, Svenskt Näringsliv, mars 2025.

Oberoende analysfunktion

En oberoende analysfunktion bör skapas, som gör analyser och prognoser avseende arbetsmarknadens behov av utbildade inom olika utbildningsformer och med olika inriktningar – inklusive behoven av fortbildning och vidareutbildning av yrkesverksamma. Analysfunktionen bör inrättas på en redan befintlig myndighet. Samordningen behöver omfatta såväl nationell som regional nivå. Analysfunktionen ska utgöra grunden för en relevant dimensionering av utbildningar på kort och lång sikt.

Incitament för validering

Det bör skapas incitament för lärosätena att arbeta med validering av yrkesverksammas kunskap från såväl arbetsliv som tidigare utbildningar. Detta för att möjliggöra effektivare vidareutbildning och karriärbyte.

Säkerställ spetsutbildningar

Särskilt ekonomiskt stöd bör ges till lärosäten för att säkerställa spetsutbildningar – som efterfrågas av hela näringslivets branscher och områden – men som har få sökande och som är för kostsamma för lärosätena att erbjuda.

Ledarskapsutvecklingsprogrammet Leda för kvalitet

Universitet och högskolor bör ges bättre förutsättningar att styra och leda sina verksamheter med fokus på uppdraget och vad som ska åstadkommas i en era av samhällsutmaningar och en förändrad arbetsmarknad. Befintliga ledarskapsutvecklingsprogrammer fokuserar främst på det individuella ledarskapet, men *Leda för kvalitet* är ett ledarskapsutvecklingsprogram för kollektiv kompetensutveckling. Programmet omfattar hela beslutskedjan (ledningsgrupper inklusive rektorer och stödfunktioner samt styrelser) och ger kollegialt lärande. Syftet med utbildningsprogrammet är att utveckla förmågan hos ett lärosäte att följa upp kvalitetsarbetet, identifiera förbättringsområden, analysera dessa samt genomföra åtgärder så att kvaliteten förbättras. Det övergripande målet är att förbättra utbildningskvaliteten hos de ingående universiteten och högskolorna.¹⁸

¹⁸ Kvalitet, relevans och effektivitet i svensk högre utbildning ur ett kompetensförsörjningsperspektiv, Svenskt Näringsliv, 2025.

www.svensktnaringsliv.se

Storgatan 19, 114 82 Stockholm
Telefon 08-553 430 00

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma, 2026